

آزمون درک ضرب المثل فارسی: ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی

دکتر وحید نجاتی^۱، سمیه رامش^۲

۱- دانشیار علوم اعصاب شناختی (مغز و شناخت)، دانشگاه شهید بهشتی

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه تهران

چکیده

زمینه و هدف: درک ضرب المثل می‌تواند به منظور ارزیابی کارکرد پراگماتیک مورد استفاده قرار گیرد. از آنجا که آزمون‌های درک ضرب المثل از زبان و فرهنگ اثر می‌پذیرند، طراحی آزمون درک ضرب المثل به زبان فارسی برای سنجش کارکردهای پراگماتیک و اجرایی ضرورت می‌یابد. هدف از این مطالعه طراحی یک آزمون درک ضرب المثل و بررسی روایی و پایایی آن بود.

روش بررسی: آزمون درک ضرب المثل در پژوهش حاضر، شامل دو خرده آزمون داخل بافت و خارج بافت می‌باشد. جامعه تحقیق، دانش‌آموزان دبستان و دبیرستان‌های تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ بود. گروه نمونه، ۲۳۴ نفر دانش‌آموزان با دامنه سنی ۱۰ تا ۱۸ سال بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای بررسی ثبات درونی آزمون، از روش دو نیمه کردن و آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. روایی تمیز از مقایسه میانگین نمرات آزمون در بین گروه‌های سنی حاصل شد. به منظور بررسی روایی همزمان، آزمون پیرسون بین نتایج آزمون درک ضرب المثل و آزمون روانی کلامی مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها: خرده آزمون خارج بافتی آزمون درک ضرب المثل و آزمون روانی کلامی با یکدیگر رابطه مثبت و معنی‌داری داشتند. ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس خارج بافت، داخل بافت و کل آزمون به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۸۸ و ضریب پایایی حاصل از روش دو نیمه سازی ۰/۸۲ بود. مقایسه بین گروه‌ها حاکی از روایی تمیز آزمون بود.

نتیجه گیری: آزمون ضرب المثل یک آزمون معتبر و پایا برای سنجش کارکردهای اجرایی و زبانی است.

کلید واژه‌ها: درک ضرب المثل، پایایی، روانی کلامی، روایی

(ارسال مقاله ۱۳۹۴/۸/۲۸، پذیرش مقاله ۱۳۹۴/۱۱/۷)

نویسنده مسئول: تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

E-mail: V_Nejati@sbu.ac.ir

مقدمه

شامل توانایی‌هایی چون پردازش کردن متن در حافظه کاری، بازداری پاسخ، انعطاف پذیری شناختی و تفکر انتزاعی است (۴). تفکر انتزاعی (abstract thinking) به عنوان بالاترین سطح شناخت، با استفاده از درک ضرب المثل‌ها قابل ارزیابی است. اختلال در تعبیر ضرب المثل‌ها با اختلال در کارکردهای اجرایی که به آسیب در درک معنای مجازی و انتزاعی منجر می‌گردد، در ارتباط است (۵). درک زبان مجازی مستلزم به کارگیری فرایندهای شناختی سطح بالا و فرایندهایی چون درک اطلاعات زبانی از جمله معنای انتزاعی کلمات، درک بافتی که عبارات استعاره در آن رخ می‌دهد و ترسیم دانش دنیای واقعی است (۶).

عواملی چند از جمله بافت، میزان آشنایی، پیچیدگی نحوی، عینیت (ملموس بودن) و برجستگی (معنایی) درک ضرب المثل را تحت تأثیر قرار می‌دهند (۲). انواعی از سرنخ‌های بافتی برای درک و پردازش زبان وجود دارد. سرنخ‌های بافتی

زبان مجازی (figurative language) اصطلاحی مورد کاربرد برای عبارات زبانی مانند استعاره (metaphor)، اصطلاح (idiom) و ضرب المثل (proverb) است. مشخصه چنین عباراتی آن است که با دانستن معنای اجزای لغوی آنها نمی‌توان به تعبیر آنها پی برد. در واقع لازم است تا مخاطب از معنای تحت الفظی فراتر رفته و به معنای مورد نظری که زبان مجازی را خاص و مستلزم پردازش بیشتر می‌سازد، دست یابد (۱). ضرب المثل‌ها عبارات‌های آشنا، ثابت و در قالب جمله‌اند که حقایق شناخته شده، هنجارهای اجتماعی و مسائل اخلاقی را بیان کرده و ارزش‌ها، باورها و خرد جامعه زبانی را منعکس می‌کنند (۲). اغلب ضرب المثل‌ها در بردارنده استعاراتی هستند که به مقایسه ضمنی یا صریح ایده‌هایی از حوزه‌های متفاوت و معمولاً غیرمرتبط دانش می‌پردازند. فرایندهای مجازی یا تمثیلی، اساس شناخت انسان را شکل می‌دهند (۳). کارکرد کنترل اجرایی (executive control function)

واقعی بودن در مقیاس سه درجه‌ای قرار می‌گیرد. در بخش دوم، آزمودنی از بین ۴ گزینه پاسخ هر ضرب المثل را انتخاب می‌کند. آزمون ضرب المثل کالیفرنیا (California) Proverbs Test نیز از دو بخش پاسخ‌های کلامی آزاد و انتخاب گزینه تشکیل یافته است و در غربالگری بالینی دارای کاربرد فراوان است. برای این آزمون، چندین طبقه بندی شناختی-زبانی برای دسته بندی پاسخ‌ها لحاظ شده است (۱۲). توانایی درک و استفاده از زبان غیر تحت اللفظی که اغلب در ارتباطات روزمره استفاده می‌شود، به ارتقاء شایستگی اجتماعی و موفقیت حرفه‌ای کمک می‌کند (۱۳). چرا که، درک زبان غیر تحت اللفظی (مانند استعاره، طنز یا ضرب المثل) مستلزم توانایی مهار کردن و فراتر رفتن از معنای تحت اللفظی یک عبارت مربوط بوده و تغییر جهت دادن، توانایی مهار کردن و به ویژه تفکر انتزاعی از کارکردهای اجرایی هستند که در فرایند درک ضرب المثل درگیر هستند (۱۴). بدین جهت، آزمون درک ضرب را می‌توان به عنوان ابزاری کارآمد برای ارزیابی کارکردهای شناختی مورد استفاده قرار داد. از آنجا که توانایی درک ضرب المثل عمدتاً بر تفکر انتزاعی استوار است و از سوی دیگر، طبق مطالعات صورت گرفته تغییرات قابل ملاحظه‌ای در سنین ۹-۱۱ در توانایی تفکر انتزاعی می‌توان شاهد بود که تا سنین بعدی ادامه می‌یابد (۱۵)، آزمون حاضر بر روی افراد ۱۸-۱۰ انجام گرفت. بر این اساس، مطالعه حاضر به بررسی ساخت آزمون درک ضرب المثل و بررسی ویژگی‌های روانسنجی آن در کودکان و نوجوانان فارسی زبان می‌پردازد.

روش بررسی

مطالعه توصیفی و مقطعی مقایسه‌ای حاضر بر روی ۲۳۴ (۱۳۲ دختر، ۱۰۲ پسر) دانش آموز ۱۰ تا ۱۸ سال انجام شد. این تعداد آزمودنی، به روش نمونه گیری در دسترس و از بین ۲ دبستان (یک دخترانه و یک پسرانه) و ۴ دبیرستان (دو دخترانه و دو پسرانه) شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه، تک زبانه بودن (فارسی زبان)، عدم ابتلا به بیماری نورولوژیکی و روانپزشکی، دارا بودن سواد خواندن و نوشتن و رضایت به مشارکت در آزمون بود.

ابزار پژوهش

آزمون درک ضرب المثل: آزمون درک ضرب المثل برای اولین بار در پژوهش حاضر برای ضرب المثل‌های زبان فارسی طراحی گردید. در ابتدا، ضرب المثل‌های مورد هدف از کتاب ضرب المثل‌های معروف ایران (۱۶) استخراج گردید. از بین ضرب

می‌تواند زبان شناختی مانند متن زبانی، فرازبانی (مانند آهنگ و تکیه) یا غیر زبانی مانند زبان بدنی و حرکات چشم باشند (۷). ارائه ضرب المثل‌ها به صورت مجزا و خارج از بافت، ارتباط مهم در فرایند تعبیر ضرب المثل‌ها را نادیده می‌گیرد. اضافه کردن بافت مرتبط، معیار صحیح‌تری را برای تفکر انتزاعی ارائه می‌دهد. نشان داده شده است که وقتی به کودکان اطلاعات بافتی مناسب ارائه شود، آنها قادر به درک معنای مجازی ضرب المثل‌ها هستند (۷). از این منظر، در زبان و گفتار مربوط به عبارات مجازی ابهام چندگانه قابل مشاهده است که به موجب محتوای همه گفتار، تعبیر آن تحت تأثیر قرار می‌گیرد (۸). سرنخ‌های بافتی مورد نظر در پژوهش حاضر ماهیت زبانی دارند که شامل گفتمان میان افراد در قالب یک داستان کوتاه در متن قبل از ضرب المثل است.

فرایند تعبیر کردن ضرب المثل‌ها دست کم از دو مرحله شناختی تشکیل شده است: مرحله تفکیکی (denotative) که در آن معنای خاص کلمات منفرد ضرب المثل از دانش معنایی حاصل می‌شود و یک مرحله ضمنی (connotative) که در آن بر اساس معنای منفرد کلمات، یک اصل یا مفهوم انتزاعی و منسجم شکل می‌گیرد (۹). در مرحله تفکیکی مهارت‌های زبانی اصلی و پرآموزی شده ضرورت می‌یابد و بدین ترتیب کمتر به کارکردهای اجرایی نیاز است. در مقابل، مرحله ضمنی مستلزم سطوح بالای کارکردهای اجرایی تفکر انتزاعی کلامی، یکپارچگی معنایی و تعمیم (generalization) است. یعنی یک فرد برای یک تعبیر ماهرانه باید جنبه‌های معنایی ضرب المثل را به شکلی همسان و واحد، به گونه‌ای که فراتر از مثال عینی ارائه شده و قابل تعمیم به موقعیت‌های دیگر باشد، منسجم سازد (۹). توانایی تعبیر ضرب المثل در قالب شکل دهی مفهوم، انعکاس دادن کیفیت فکر و استدلال انتزاعی کلامی نمود می‌یابد (۱۰). فرض بر آن است که تعبیر عینی (concrete) نشان از فقدان توانایی انتزاع دارد و به طور گسترده در بیماران مبتلا به آسیب مغزی گسترده قابل مشاهده است. بنابراین، افرادی که یک ضرب المثل را به صورت عینی و واقعی تعبیر می‌کنند، در فرایند تفکر انتزاعی یا انتزاع کلامی دچار اختلال هستند (۱۱).

آزمون ضرب المثل‌های گورهام (Gorham Proverbs test)، یکی از پرکاربردترین آزمون‌ها در تحقیقات بالینی و همچنین آزمودن افراد سالم است. آزمون ضرب المثل‌های گورهام، متشکل از دو بخش است. در قسمت اول، مبتنی بر تعبیرهای کلامی آزاد است و نمره نهایی بسته به میزان

المثل‌های استخراج شده، پرسشنامه‌ای حاوی ۱۱۲ ضرب المثل با نظر دو کارشناس ارشد ادبیات فارسی و یک فوق دکتری شناخت و مغز انتخاب شدند و در یک مطالعه مقدماتی به بررسی میزان آشنایی آنها پرداخته شد. این مطالعه مقدماتی بر روی ۲۰۹ دانش آموز دبیرستانی (۸۳ پسر و ۱۲۶ دختر) انجام شد و از آنها خواسته شد تا میزان آشنایی ضرب المثل‌های ارائه شده را که بر اساس مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای تهیه شده بود، ارزیابی کنند. از نظر ساختار، کلیه ضرب المثل‌های انتخاب شده دارای تعداد کلمات مشابه (۴ تا ۶ کلمه) و ساختار دستوری مشابه (همگی متشکل از یک جمله ساده بودند) بودند. بعد از تکمیل پرسشنامه، پاسخ آزمودنی‌ها در نرم‌افزار اس. پی. اس. ارزیابی و تحلیل شد. ضرب المثل‌های با میانگین بالاتر از ۴/۵ به عنوان ضرب المثل با آشنایی بالا، ضرب المثل‌های با میانگین بالاتر از ۳ به عنوان ضرب المثل با آشنایی متوسط و ضرب المثل‌های با میانگین پایین‌تر از ۲/۵ به عنوان ضرب المثل با آشنایی کم در نظر گرفته شد. از هر سه گروه آشنایی بالا، متوسط و پایین، ۱۰ ضرب المثل برای تهیه آزمون انتخاب شدند.

برای ضرب المثل‌های داخل بافت، ۳۰ ضرب المثل بعد از اجرای تکلیف میزان آشنایی انتخاب شده و برای آنها ۳۰ بافت زبانی تعریف شد. برای هر ضرب المثل بافت زبانی با تعداد کلمات 10 ± 80 تهیه شد. هر یک از بافت‌های تهیه شده به گونه‌ای طراحی شدند که معنای مجازی ضرب المثل را القا کنند. بافت زبانی تعریف شده برای هر ضرب المثل در قالب یک داستان کوتاه و مکالمه میان افراد بود و تا حد امکان سعی شد که از کلمات فاقد ابهام یا چند معنایی استفاده شود. ضرب المثل‌های انتخابی از نظر میزان آشنایی شامل ۱۰ ضرب المثل با میزان آشنایی بالا، ۱۰ ضرب المثل با میزان آشنایی متوسط و ۱۰ ضرب المثل نیز با میزان آشنایی پایین بودند. برای ارزیابی میزان تناسب بافت، به دنبال ارائه بافت، ضرب المثل مربوطه بیان شده و از آزمودنی‌ها خواسته می‌شد که میزان تناسب ضرب المثل را با بافت تعریف شده در یک مقیاس لیکرت ۱۰ نقطه‌ای (۱۰- بسیار مناسب، ۵- متوسط و ۰- نامناسب) ارزیابی کنند. افراد شرکت کننده در این تکلیف ۴۸ نفر از دانش آموزان دبیرستانی بودند. پاسخ افراد در نرم افزار اکسل ارزیابی و ضرب المثل‌های با نمره بالای ۷ برای مطالعه انتخاب شدند. بعد از تحلیل پاسخ افراد در این تکلیف، ۱۵ ضرب المثل داخل متن برای تهیه آزمون نهایی انتخاب شدند.

در نهایت آزمون موردنظر، متشکل از ۳۰ ضرب المثل،

مشمول بر ۱۵ ضرب المثل داخل بافت و ۱۵ ضرب المثل خارج از بافت زبانی طراحی گردید. از لحاظ ترتیب ارائه ضرب المثل‌ها ابتدا ۱۵ ضرب المثل داخل بافت ارائه گردید و به دنبال آن ۱۵ ضرب المثل خارج از بافت ارائه شد. ضرب المثل‌های داخل بافت از نظر میزان آشنایی به ترتیب شامل ۵ ضرب المثل آشنا، ۵ ضرب المثل متوسط و ۵ ضرب المثل ناآشنا بود. در این بخش، ابتدا بافت مورد نظر و سپس جای خالی ارائه و از آزمودنی خواسته شد که با توجه به محتوای بافت، ضرب المثل مناسب برای بافت را از میان ۴ گزینه ارائه شده با استفاده از کلید اعداد ۱ الی ۴ (متناسب با پاسخ صحیح) انتخاب نماید. ضرب المثل‌های ارائه شده در خارج از بافت نیز از نظر میزان آشنایی همانند ضرب المثل‌های داخل بافت بودند و به دنبال ارائه هر ضرب المثل خارج از بافت، چهار گزینه ارائه شد که شامل مفهوم اصلی یا معنای مجازی ضرب المثل، معنای لغوی ضرب المثل، معنای نزدیک به معنای مجازی و یک ضرب المثل نامرتب بود مانند: نابرده رنج، گنج میسر نمی‌شود. (۱) برای دستیابی به گنج باید تلاش و کوشش فراوان کرد. (۲) برای دادن گنج به کسی باید او را رنج داد. (۳) بدون تلاش و کوشش نتیجه حاصل نمی‌شود. (۴) توانا بود هر که دانا بود.

آزمون درک ضرب المثل فارسی که توسط مرکز پژوهشی علوم اعصاب شناختی رفتار تهیه شده بود، نرم‌افزار آن به زبان برنامه‌نویسی visual basic 6 بود که داده‌ها در آن به صورت فایل متنی ذخیره می‌شد و زمان پاسخگویی به سوالات را نیز به میلی‌ثانیه اندازه‌گیری و ذخیره می‌کرد. این نرم افزار در رایانه شخصی (لپ‌تاپ) پژوهشگر نصب شد و هر یک از آزمودنی‌ها هنگام انجام آزمون باید در مقابل لپ‌تاپ قرار گرفته و سوالات را مطالعه کرده و پاسخ مناسب را انتخاب می‌کردند. آزمون در مدرسه و در کلاس هر یک از آزمودنی‌ها انجام گرفت. مدت زمانی که برای انجام آزمون در نظر گرفته شد، ۳۰-۲۰ دقیقه بود. نمره آزمودنی معادل تعداد پاسخ‌های درست وی بود.

تکلیف روانی کلامی (verbal fluency): روانی کلامی، تکلیفی سودمند برای ارزیابی کارکردهای اجرایی و زبانی است. برای بررسی روانی کلامی معنایی از دو خرده آزمون نام حیوانات و نام میوه‌ها استفاده می‌شود. بدین ترتیب که آزمودنی‌ها باید در دو بازه زمانی ۶۰ ثانیه‌ای مجزا هر تعداد نام حیوان و هر تعداد نام میوه که به خاطر می‌آورند را ذکر نمایند و در نهایت، تعداد نام‌های گفته شده به عنوان نمره آزمون ثبت می‌شود. در بخش روانی آوایی، آزمودنی‌ها باید در دو بازه زمانی ۶۰ ثانیه‌ای مجزا، کلماتی را بیان کنند که با حروف " ف " و

یافته ها

مطالعه حاضر شامل ۲۳۴ دانش آموز ۱۰ تا ۱۸ سال (۱۳۲ دختر، ۱۰۲ پسر) بود. جهت بررسی روایی همزمان آزمون درک ضرب المثل، همبستگی آن با آزمون روانی کلامی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول شماره ۱ آمده است. همانگونه که جدول نشان می‌دهد، خرده مقیاس خارج بافت آزمون درک ضرب المثل فارسی با دو خرده مقیاس آزمون روانی کلامی (روانی کلامی آوایی، روانی کلامی معنایی) رابطه مثبت و معنی‌داری (در سطح ۰/۰۱) دارد.

"ب" شروع می‌شوند. در این قسمت نیز تعداد کلمات گفته شده به عنوان نمره آزمون ثبت می‌شود (۱۷).
به منظور بررسی روایی همزمان آزمون درک ضرب المثل، آزمون پیروسون بین نتایج این آزمون و آزمون روانی کلامی اجرا شد. برای بررسی روایی تمیز نیز از طریق آزمون تحلیل واریانس یک راهه، میانگین نمرات خرده آزمون‌ها و کل آزمون بین دانش آموزان با دامنه سنی متفاوت مقایسه شدند. به منظور بررسی ثبات درونی، روش دو نیمه سازی و آزمون آلفای کرونباخ بر روی کل سؤالات آزمون مورد استفاده قرار گرفت.

جدول ۱- همبستگی بین آزمون درک ضرب المثل فارسی و آزمون روانی کلامی (n=۲۳۴)

آزمون درک ضرب المثل	خارج از بافت	داخل بافت
آوایی	۰/۳۰۷**	-۰/۰۱۵
معنایی	۰/۲۴۱**	-۰/۱۲۴

** معنی داری در سطح ۰/۰۱

بررسی معنی دار بودن تفاوت بین میانگین‌ها، آزمون تعقیبی توکی مورد استفاده قرار گرفت. همچنین از نتایج حاصل به منظور بررسی تحول درک ضرب المثل بین گروه‌های سنی مذکور مورد استفاده قرار گرفت.

به منظور بررسی روایی تمیز، میانگین نمرات آزمون در بین گروه‌های سنی ۱۰-۱۸ سال مقایسه شد. برای انجام این مقایسه از آزمون آماری تحلیل واریانس یک طرفه استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۲ و ۳ قابل مشاهده است. برای

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در آزمون درک ضرب المثل فارسی (n=۲۳۴)

سن	تعداد	میانگین، انحراف معیار، نمره حداقل و حداکثر خارج بافت	انحراف معیار، نمره حداقل و حداکثر داخل بافت	میانگین، انحراف معیار و نمره حداقل و حداکثر کل
۱۰	۱۸	۰/۳۷(۱/۰۶) (۰-۳)	۰/۳۷(۱/۰۶) (۰-۳)	۰/۷۵(۲/۰۲) (۰-۵/۵)
۱۱	۳۰	۰/۵۶(۱/۶۳) (۰-۴)	۱/۱۳(۳/۰۳) (۰-۶)	۱/۷۰(۳/۷۷) (۰-۷)
۱۲	۳۶	۰/۷۷(۲/۰۲) (۰-۴/۵)	۱/۱۸(۲/۴۸) (۰-۵)	۱/۹۶(۴/۰۵) (۰-۸)
۱۳	۳۹	۱/۱۱(۲/۰۳) (۰-۴/۵)	۱/۵۸(۲/۶۴) (۰/۵-۵/۵)	۲/۶۱(۴/۰۵) (۰/۵-۸/۵)
۱۴	۳۶	۱/۱۶(۲/۳۹) (۰-۵/۵)	۱/۶۰(۳/۲۸) (۰-۶)	۲/۶۷(۴/۹۶) (۰/۵-۱۰)
۱۵	۲۳	۲/۸۲(۱/۸۵) (۰/۵-۵/۵)	۲/۲۰(۳/۷۱) (۰/۵-۶)	۳/۳۹(۳/۰۴) (۱-۹)
۱۶	۱۷	۳/۲۳(۱/۴۳) (۱-۵/۵)	۳/۱۰(۱/۳۴) (۱-۵/۵)	۶/۸۸(۲/۳۶) (۲/۵-۱۰/۵)
۱۷	۱۸	۳/۴۶(۱/۸۸) (۱-۶)	۳/۸۲(۱/۳۸) (۱-۶/۵)	۷/۵۳(۲/۷۹) (۲/۵-۱۱)
۱۸	۱۷	۲/۴(۱/۸۱) (۰/۵-۵)	۳/۵۲(۱/۳۷) (۱-۶)	۶/۶۰(۲/۰۷) (۲-۱۰)
کل	۲۳۴	۱/۳۴(۲/۱۲) (۰-۶)	۲/۱۶(۲/۴۵) (۰-۶/۵)	۳/۰۳(۴/۲۱) (۰-۱۱)

جز در ۱۸ سالگی). در جدول ۳ مشاهده می‌شود که بین گروه‌های سنی از نظر میانگین نمره‌ها (۲ خرده آزمون و نمره کل) تفاوت وجود دارد و این تفاوت در سطح $P < 0/05$ معنی‌دار است.

با توجه به جدول ۲ مشاهده می‌شود که میانگین نمره گروه‌ها در هر دو مؤلفه خارج بافت و داخل بافت و نمره کل (آزمون درک ضرب المثل) با افزایش سن افزایش می‌یابد (به

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس یک طرفه گروه‌ها در آزمون درک ضرب المثل فارسی (n=۲۳۴)

متغیرها	شاخص آماری	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	معنی داری
خارج بافت	بین گروهی	۳۳۷/۲۸	۸	۴۲/۱۶	۱۳/۲۳	۰/۰۰
	درون گروهی	۱۰۲۵/۵۵	۲۲۵	۳/۱۸		
داخل بافت	بین گروهی	۳۷۲/۳۳	۸	۴۶/۵۴	۹/۲۵	۰/۰۰
	درون گروهی	۱۶۲۴/۸۸	۲۲۵	۵/۰۳		
کل	بین گروهی	۱۳۸۲/۷۴	۸	۱۷۲/۸۴	۱۵/۰۱	۰/۰۰
	درون گروهی	۳۷۰۶/۸۲	۲۲۵	۱۱/۵۱		

پژوهش حاضر به منظور ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی آزمون درک ضرب المثل فارسی صورت گرفت. سنجش میزان ثبات آزمون درک ضرب المثل فارسی، حاکی از وجود ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۸۸ به ترتیب برای خرده مقیاس‌های خارج بافت، داخل بافت و کل آزمون بود. بر اساس اینکه مقادیر آلفای بالای ۰/۷ به صورت خوب و بالای ۰/۸ به صورت خیلی خوب تفسیر می‌شوند، یافته‌های حاصل بیانگر این مطلب هستند که ثبات درونی آزمون درک ضرب المثل فارسی از پایایی قابل قبولی برخوردار است. ثبات درونی حاصل از روش دو نیمه سازی نیز برابر با ۰/۸۲ بود که گویای این است که آزمون در سطحی بالا از ثبات درونی برخوردار است.

در بررسی روایی همزمان آزمون با آزمون روانی کلامی، از بین خرده مقیاس‌های آزمون درک ضرب المثل فارسی، خرده مقیاس خارج بافت با دو خرده مقیاس آزمون روانی کلامی (آوایی و معنایی) دارای رابطه مثبت و معناداری بود.

در مطالعه بر روی گروه غیربالینی، تکالیف روانی کلامی به منظور ارزیابی توانایی کلامی، از جمله دانش لغوی و توانایی بازیابی لغوی (۱۸) و همچنین سنجش عملکردهای اجرایی (۱۹) مورد کاربرد بوده است. این آزمون یکی از پرکاربردترین آزمون‌های مورد استفاده در ارزیابی کارکردهای

برای بررسی این که در گروه‌های سنی مختلف، تفاوت معنی‌دار میانگین نمرات مربوط به کدام گروه‌ها می‌باشد، از آزمون تعقیبی توکی بر روی نمونه‌ها استفاده شد (معنی داری در سطح ۰/۰۵). نتایج نشان داد که در مورد مؤلفه خارج بافتی، تفاوت معنی‌دار مربوط به میانگین نمره گروه آزمودنی‌های ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ ساله‌ها با چهار گروه آخر (۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۱۸ سال) و ۱۴ ساله‌ها با دو گروه ۱۶ و ۱۷ ساله‌هاست. در مورد مؤلفه داخل بافتی، تفاوت معنی‌دار مربوط به میانگین نمره گروه آزمودنی‌های ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴ سال با آزمودنی‌های سه گروه آخر و ۱۵ ساله‌ها با ۱۷ ساله‌هاست. همچنین تفاوت معنی‌دار قابل مشاهده در بین گروه‌ها در خصوص میانگین نمره کل آزمون مربوط به نمره گروه‌های سنی ۱۰، ۱۱ و ۱۲ ساله با چهار گروه آخر (۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۱۸ سال) و ۱۳ و ۱۴ ساله‌ها با سه گروه آخر می‌باشد.

برای تعیین همسانی درونی، ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس خارج بافت، داخل بافت و کل سؤالات آزمون محاسبه شد که به ترتیب برابر ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۸۸ بود. ثبات درونی از روش دو نیمه سازی که بر اساس تقسیم مستقل کل سؤالات آزمون به دو نیمه معادل انجام گرفت نیز برابر با ۰/۸۲ در سطح معنی‌داری ۰/۰۱ بود.

بحث

اجرائی است (۲۰). به نظر می‌رسد که کاربرد گسترده تکالیف روانی کلامی تا حدی به دلیل اعتبار آنها به عنوان آزمون‌های توانایی کلامی و کنترل اجرائی است. انجام این نوع از تکالیف مستلزم دسترسی به لغات ذهنی به منظور بازیابی واژگان زبان خود، تمرکز بر روی تکلیف، پیدا کردن کلمات مورد نظر و اجتناب از تکرار است که مسلماً فرایندهای کنترل اجرائی را درگیر می‌سازد (۲۱).

همانگونه که ذکر شد، پردازش زبان مجازی نیز مستلزم به کارگیری کارکردهای کنترل اجرائی است. تعبیر ضرب المثل بر مهارت‌های انتزاعی، به خصوص انتزاع‌های غیر تحت الفظی به عنوان بخشی از کارکرد اجرائی تمرکز دارد. بدین ترتیب، مشابه با تعبیر ضرب المثل خارج از بافت، ضرب المثل‌های داخل بافت نیز به کارکردهای اجرائی وابسته است، چراکه مستلزم پردازش مناسب اطلاعات بافت، بازداری از تعبیر تحت الفظی و غیرمرتبط با بافت و تغییر جهت انعطاف پذیر بین تعبیر مجازی و تحت الفظی است (۲۲). از سوی دیگر، درک زبان مجازی همچنین مستلزم در نظر گرفتن اطلاعات زبانی و غیرزبانی مختلفی است که درک آن را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بدین ترتیب، تعبیر یک ضرب المثل متناسب با اطلاعات در دسترس بوده و منابع مختلف اطلاعات همچون بافت، در رقابت با سایر تعابیر موازی و همزمان عمل می‌کنند (۲۳). بنابراین یافته مطالعه حاضر مبنی بر وجود همبستگی بین آزمون روانی کلامی، به عنوان یکی از ابزارهای کارکردهای اجرائی و ضرب المثل‌های خارج بافت و عدم وجود همبستگی این آزمون با ضرب المثل‌های داخل بافت را می‌توان چنین تبیین نمود که تعبیر ضرب المثل‌های داخل بافت برخلاف خارج بافتی، صرفاً متکی بر مهارت‌های انتزاعی و کارکردهای اجرائی نبوده و آزمودنی در تعبیر آنها، علاوه بر کارکردهای اجرائی تحت تأثیر اطلاعات بافتی (که در این مطالعه از نوع زبانی در قالب داستانی کوتاه است) و القاء آنها نیز قرار می‌گیرد.

از دیگر یافته این پژوهش، افزایش نمرات آزمون درک ضرب المثل فارسی و خرده مقیاس‌های آن همراه با افزایش سن آزمودنی‌ها و وجود تفاوت معنی‌دار این نمرات در بین گروه‌های سنی است که خود گویای روایی تمیز آزمون حاضر است. همسو با یافته حاضر، نتایج مطالعات Nippold و همکاران در سال ۲۰۰۰، Duthie در ۲۰۰۵، Cunnig در ۱۹۹۴ و Nippold و همکاران در سال ۱۹۹۸ نیز حاکی از این است که در کودکان و نوجوانان، درک ضرب المثل به موازات افزایش سن بهبود می‌یابد (۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳). نتایج آزمون توکی

آزمون حاضر بیانگر این است که در بین گروه‌های سنی ۱۴-۱۰ سال از نظر عملکرد در کل آزمون تفاوت معناداری وجود ندارد، در حالی که یک بهبود عملکرد قابل ملاحظه از سن ۱۲ به ۱۵ و همچنین از سن ۱۴ به ۱۶ سال قابل مشاهده است. این در حالی است که نتایج مطالعات Nippold و همکاران در سال ۱۹۹۸ گویای عدم وجود تفاوت معنادار بین گروه‌های سنی ۱۴ و ۱۶ و همچنین ۱۶ و ۱۸ سال بود. اما نتایج مطالعات Nippold و همکاران در سال ۲۰۰۰ گویای عملکرد بهتر آزمودنی‌های ۱۸ سال به ۱۵ ساله و ۱۵ ساله به ۱۲ سال بود. عقاید و نظرات متفاوتی در زمینه مسیر تحول درک زبان مجازی وجود دارد. برخی از محققان تحول زبان مجازی را تدریجی دانسته و بیان می‌دارند که این تحول اساساً از سایر تحول‌های لغوی (lexical) متفاوت نمی‌باشد و همچنان تا بزرگسالی ادامه می‌یابد (۲۲). در مقایسه با اکتساب واژگان و مهارت‌های معنایی اساسی، مهارت‌های حوزه زبان مجازی دیرتر حاصل می‌آید. تحقیقات اخیر دلالت بر آن دارند که کسب اصطلاحات بیش از کسب واژگان به طول می‌انجامد و به تدریج پس از ۵ سالگی و بعد از آن ظاهر می‌شود (۲۷). همچنین نشان داده شده است که سیر رشد درک اصطلاحات خطی نبوده و برخلاف تحول واژگانی، فرایند تحول اصطلاحات تقریباً چهار بار بیشتر به طول می‌انجامد (۲۸). مطالعات صورت گرفته بر روی کودکان ۹-۶ سال و بزرگسالان ارائه دهنده شواهدی دال بر این است که کودکان تنها در ۹ سالگی شروع به درک و استفاده از بافت در درک اصطلاحات می‌کنند. به طور کلی، درک زبان مجازی در فرایند رشد، مستلزم هماهنگی بین مهارت‌های شناختی، زبانی و عمل گرایانه (pragmatic) است (۲۹). با این حال، درک ضرب المثل اساساً وابسته به کارکردهای اجرائی است و در حالی که برخی از توانایی‌های شناختی در دوره کودکی تحول می‌یابند، کارکردهای اجرائی تا دوران بلوغ به رشد خود ادامه می‌دهند (۴) و این پدیده تبیین کننده اثر افزایش سن بر بهبود عملکرد در درک زبان مجازی است. همچنین برخی از محققان در تبیین عملکرد برتر کودکان بزرگتر در تکلیف درک ضرب المثل به این موضوع اشاره دارند که سن بیشتر، خود زمینه ساز برخورداری از دانش و مواجهه بیشتر با تکالیف زبان مجازی است که چنین امری به ارتقاء عملکرد در این نوع تکالیف می‌انجامد (۲۵). همچنین نتایج آزمون توکی در مقایسه میانگین نمرات خرده مقیاس خارج بافتی، گویای یک ارتقاء عملکرد قابل ملاحظه بین سنین ۱۳ و ۱۵ سالگی و همچنین ۱۴ و ۱۶ سالگی و در مقایسه نمرات

صورت گرفت و آزمودنی‌ها از نظر سطح فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و میزان تحصیلات والدین همگن نبودند. همچنین در پژوهش حاضر، آزمودنی‌ها صرفاً تک‌زبان بودند و آزمودنی‌های دو زبانه مورد بررسی قرار نگرفتند. از دیگر محدودیت‌های این مطالعه، عدم استفاده از آزمون‌های مورد کاربرد در زمینه ارزیابی شناخت و هوش اجتماعی برای بررسی روایی همزمان آزمون درک ضرب المثل بود. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود تا در مطالعات بعدی، روایی همزمان آزمون درک ضرب المثل حاضر با این نوع از آزمون‌ها نیز بررسی گردد. همچنین، آزمون حاضر بر روی افراد دوزبانه نیز انجام گرفته و نتایج آن با نتایج حاصل از عملکرد افراد تک‌زبان مورد مقایسه قرار گیرد. پیشنهاد دیگر اینکه، مطالعات بعدی با کنترل متغیرهای دخیل احتمالی همچون سطح فرهنگی اجتماعی و هوشبهر، به استفاده دقیق‌تر آزمون بپردازند.

داخل بافتی گویای یک ارتقاء عملکرد بین سن ۱۴ و ۱۶ سالگی و همچنین بین ۱۵ ساله‌ها و ۱۷ ساله‌ها می‌باشد. برخورداری از مهارت تفکر انتزاعی در سنین کودکی و نوجوانی از اهمیتی خاص برخوردار است، چرا که این دوران شدیداً با فرایند یادگیری و حل مسئله که خود وابسته به تفکر انتزاعی می‌باشند، درگیر است. بر این اساس یکی از کاربردهای آزمون درک ضرب‌المثل تهیه شده، استفاده از آن به عنوان ابزار سنجش کارکردهای اجرایی و به خصوص تفکر انتزاعی در کودکان و نوجوانان سالم و همچنین مبتلا به اسکیزوفرنی، زبان پریشی و اختلال‌های یادگیری است. از دیگر کاربردهای مطالعه حاضر، استفاده از یافته‌های این پژوهش در مطالعات آتی و مقایسه آن با نتایج مطالعات مربوط است. از محدودیت‌های پژوهش حاضر این است که انتخاب آزمودنی‌ها تنها از برخی مناطق شهر تهران و مدارس آنها

REFERENCES

1. Levorato MC, Cacciari C. The creation of new figurative expressions: psycholinguistic evidence in Italian children, adolescents and adults. *Journal Child Lang* 2002; 29(3): 127-150.
2. Gutmann, ML. The effect of frontal lobe function on proverb interpretation in Parkinson's disease [Doctoral Dissertation]. Tuition: Univ. Arizona; 2009.
3. Gibbs RW. *Figurative language*. Cambridge MA: MIT Press; 1999, 314-315.
4. Heyder K, Suchan B, Daum I. Cortico-subcortical contributions to executive control. *Acta Psychologica* 2004; 115: 271-289.
5. Kiang M, Light G, Prugh J, Coulson S, Braff D, Kutas M. Cognitive, neuropsychological, and functional correlates of proverb interpretation abnormalities in schizophrenia. *Journal of the International Neuropsychological Society* 2007; 13: 653-663.
6. Nippold MA, Allen MM, Kirsch DI. How adolescents comprehend unfamiliar proverbs: the role of top-down and bottom-up processes. *Journal of Speech and Hearing Research* 2000; 43 (4): 621-630.
7. Lynn kowbel S. *Every Dissertation has a Silver Lining: How Proverbs are Processed and Understood* [doctoral dissertation]. Alberta: univ. Calgary; 2005.
8. Sperber D, Wilson D. A deflationary account of metaphor. *UCL Work. Pap. Linguis* 2006; 18: 171-203.
9. Delis DC, Kaplan E, Kramer JH, Delis-Kaplan. *Executive function system (D-KEFS) Examiner's Manual* San Antonio, TX: The Psychological Corporation; 2001, 231-234.
10. Jurado MB, Rosselli M. Elusive nature of executive functions: A review. *Neuropsychology Review* 2007; 3: 156-169.
11. Kiang M, Light G, Prugh J, Coulson S, Braff D, Kutas M. Cognitive, neuropsychological, and functional correlates of proverb interpretation abnormalities in schizophrenia. *Journal of the International Neuropsychological Society* 2007; 13: 653-663.
12. Van Lancker, DR. The neurology of proverbs. *Behavioral Neurology* 1999, 3: 169-187.
13. Nippold, MA, Martin, ST. Idiom interpretation in isolation versus context: A developmental study with adolescents. *Journal of Speech and Hearing Research* 1989; 32: 16-21.
14. Amanzio M, Geminiani G, Leotta D, Cappa S. Metaphor comprehension in Alzheimer's disease: novelty matters. *Brain Lang* 2008; 107: 1-10.
15. Dumontheil I, Houlton R, Christoff K., & Blakemore S J. Development of relational reasoning during adolescence. *Developmental Science* 2010; 13:15-24.
16. Soheilifar M. *Famous Iranian proverb*. Tehran: Golar; 2006.
17. Brickman AM, Paula RH, cohena RA. Category and letter verbal fluency across the adult lifespan: Relationship to EEG theta power. *Arch Clin Neuropsychol* 2005; 20(5): 561-573.
18. Federmeier KD, Kutas M, Schul R. Age-related and individual differences in the use of prediction during language comprehension. *Brain Lang* 2010; 115: 149-161.
19. Fitzpatrick S, Gilbert SJ, Serpell LE. Systematic review: are overweight and obese individuals impaired on behavioural tasks of executive functioning? *Neuropsychol. Psychological Review* 2013; 23: 138-156.

20. Diamond A. Executive functions. *Annu Review Psychological* 2013;64:135-68.
21. Tröster AI. Parkinson's disease and language. In: Brown K; 2006, 185-188.
22. Amanzio M, Geminiani G, Leotta D, Cappa S. Metaphor comprehension in Alzheimer's disease: novelty matters. *Brain and Language* 2008; 107: 1-10.
23. Gibbs CW, Colston L. Figurative Language. In Matthew: Traxler; 2006, 835-861.
24. Duthie JK. Mental imagery of concrete proverbs: a developmental study of children, adolescents, and adults. [Doctoral Dissertation]. American: Univ.Oregon; 2005.
25. Cuning S. The roles of context and familiarity in the development of proverb comprehension in children [Dissertation]. Ottawa: Univ. Laurentian; 1994.
26. Nippold MA, Hegel SL, Uhden LD, Bustamante S. Development of proverb comprehension in adolescents: Implications for instruction. *Journal of Children's Communication Development* 1998; 19: 49-55.
27. Cain K, Towse AS, Knight RS. The development of idiom comprehension: an investigation of semantic and contextual processing skills. *Journal of Experimental Child Psychology* 2009; 102, 280-298.
28. Vulchanova M, Vulchanov V, Stankova M. Idiom comprehension in the first language: a developmental study. *Vigo International Journal of Applied Linguistics* 2011; 8: 141-163
29. Bernicot J, Laval V, Chaminaud, S. Nonliteral language forms in children: in what order are they acquired in pragmatics and metapragmatics? *Journal of Pragmatics* 2007; 39: 2115-2132.

Research Article

Proverb comprehension test: development and evaluation of psychometric properties

Nejati V^{1*}, Ramesh S²

1- Assistant Professor, Department of Cognitive Neuroscience (Brain and Cognition), Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

2- MSc of Clinical Psychology, Tehran University, Tehran, Iran

Abstract

Background and Aim: Proverb comprehension can be used to assess cognitive function. Since tests of proverb comprehension impressed by language and culture, designing proverb comprehension test in Persian is necessary in order to evaluate cognitive and executive function. The purpose of the present study was to design a proverb comprehension test and to determine its validity and reliability.

Material and Methods: The present, Proverb Comprehension Test includes two subscales of out context and in context. The statistical population of the study were students of elementary and high schools in 1393-1394. The sample included 234 student with age range 10 to 18 years old that selected by Convenience Sampling scheme. Two halves method and Cronbach's alpha test were used in order to evaluate internal consistency. Discriminative validity was achieved from comparing average scores of age groups. For investigation of concurrent validity, Pearson test was used between results of proverb comprehension test and verbal fluency test.

Results: Subscales of out context Proverb Comprehension Test with verbal fluency test had positive significant relationship. Cronbach's alpha coefficient of subscales of out context, in context and the total test was respectively 0.76, 0.72 and 0.88 and the reliability coefficient of two halves method was 0.82. Comparing between groups indicated the discriminative validity of the test.

Conclusion: Proverb Comprehension Test is a valid and reliable test for measuring executive and verbal functions.

Keywords: Proverb comprehension, Reliability, Verbal fluency, Validity

***Corresponding Author:** Dr. Vahid Nejati, Department of Cognitive Neuroscience (Brain and Cognition), Shahid Beheshti University.

Email: V_Nejati@sbu.ac.ir